

პრაქტიკულ საქმიანობაზე დამყარებული მეცნიერულად დამუშავებული კვლევის შედეგები და რეკომენდაციები რომელიც წარმოდგენილია ამ სტატიაში, დაეხმარება კომპეტენტურ ორგანიზაციებსა და საკითხით დაინტერესებულ პირებს.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. Gareth R Jones, Jennifer M George - "Contemporary Management"- 2006;
 2. თ. დუშუაშვილი - გლობალური ინოვაციის ინდექსი და საქართველო - "Forbes Georgia" 10.01.2017;
 3. თ. ბრეგვაძე, ქ. გურჩიანი, ი. გრძელიძე, ა. კახიძე - უნივერსიტეტების როლი რეგიონულ განვითარებაში - ერაზმუს + ეროვნული ოფისი საქართველოში - 2017 წ.
- ვებ-გვერდები:**
4. www.gita.gov.ge
 5. www.gtu.edu.ge
 6. www.iliauni.edu.ge
 7. www.mes.gov.ge
 8. www.matsne.gov.ge

ბულინგი ბავშვებში Bullying of Children

ლია მეტრეველი - განათლების მეცნიერებათა აკადემიური დოქტორი,
პროფესორი, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი
metreveli.lia@mail.ru

Lia Metreveli - Doctor of Education Sciences, Professor,
Georgian Technical University,
metreveli.lia@mail.ru

Abstract. Bullying is a form of psychological and physical abuse and most often occurs within groups of adolescent peers. Bullies are more likely to manifest the oppression and ridicule behavior. Bullying ranges from individual bullying through to group one. For example, one child might bully another, or one group might bully another group, or a group can bully the child. Moreover, the reasons of bullying might be different: Any kind of difference, physical handicap, different opinion and others.

The school environment and teachers' attitude, plays an important role for the children's personality development process. Revealing violence or bullying is one of the main tasks and goals of the modern school.

The role of teacher in teacher-student relationships is essential and very sensitive. Sometimes, teacher's behavior might become a reason for a bullying in school or class. Sometimes, bullying in the school or classroom may be provoked by the teacher's behavior. For example, when teacher singles out a favorite or outsider student from the class. Hashtags: bullying, buller, oppression, peer, adolescent, teacher.

„ბულინგი“, აქტუალური პრობლემაა, როგორც მსოფლიოში, ისევე საქართველოში. ეს არის ფიზიკური და ფსიქოლოგიური ძალადობის ფორმა, რომელიც მოზარდ თანატოლთა შორის არის გავრცელებული. შეიძლება განიმარტოს, როგორც წინასწარ განზრახული, განმეორებადი, აგრესიული ქმედება. ერთი მხრის მიერ მეორის დაჩაგვრისა და დაცინვაში გამიხატება. შედეგად კი ძალიან ცუდ მდგომარეობას ვიღებთ., ხშირ შემთხვევაში ბავშვის სწორად განვითარება წყდება და დიდი ფსიქოლოგიური პრობლემები ექმნებათ. ბულინგის შედეგები უშუალოდ შეიძლება დაუკავშიროთ დაბალ თვითშეფასებას, რომელიც ძალიან უარყოფითად მოქმედებს პიროვნების განვითარებაზე.

ბავშვთა საზოგადოებაში ძალადობის მსხვერპლი შეიძლება გახდეს ნებისმიერი მოზარდი. მაგრამ განსაკუთრებით დაუცველები არიან ბავშვები. რომლებიც განსხვავდებიან თავისი ტოლებისაგან, როგორც ფიზიკური ისევე ფსიქიკური მიმართულებით. რისკ - ჯგუფში ხვდებიან განსხვავებული ფიზიკური მონაცემების მქონე თავისებური ხასიათისა და ქცევის, სხვადასხვა ეროვნების ბავშვები, ბულინგის მოტივაციის კი მრავალფეროვანია - შურისძიება, კონკურენცია, მიუღებლობა, მორჩილება ლიდერისადმი, სამართლიანობის აღდგენა, ხასიათის თავისებურებები და სხვა.

შეუძლებელია, არ განვიხილოთ, განსხვავება ორ მოვლენას - ბულინგსა და შევიწროვებას შორის.

ბულინგი გულისხმობს თანატოლის ან თანატოლთა მხრიდან პირდაპირ ძალადობას. მისი დაშინების ან დამორჩილების მიზნით, ხოლო რაც შეეხება შევიწროვებას ის ჩნდება მაშინ, რდესაც მოსწავლე განიცდის ბულინგს მისი პიროვნული მახასიათებლის გამო. ანუ, განმსაზღვრელ ფაქტორად ამ შემთხვევაში გვევლინება მოსწავლის გენდერი, წარმომავლობა ან ქმედითუნიანიობა. ბავშვზე ძალადობა, რა ფორმითაც არ უნდა იყოს, ბავშვის განვითარების ყველა ასპექტზე ავლენს გავლენას, ის არღვევს ფიზიკურ ჯანმრთელობა, იწვევს ფსიქოლოგიურ დეგრადაციას, აფერხებს ინტელექტუალურ განვითარებას. ბავშვის ქცევა ხდება დესტრუქციული. მსხვერპლმა მოზარდმა მომავალში დიდი ალბათობით შეიძლება თავად აირჩიოს ძალადობისა და კრიმინალის გზა, მის მიმართ გამოვლენილი აგრესიული ქმედების გამო, და ასეთი გზით მოახდინოს საკუთარი აგრესიის სხვის მიმართ გამოხატვა. ბულინგის მსხვერპლმა ასევე შესაძლებელია სიცოცხლე სუიციდითაც კი დაასრულოს.

ბავშვსა და მოზარდებს შორის ძალადობა, საბოლოო ჯამში, არის რეაქცია იმაზე, რომ მათ სათანადო ყურადღება არ აქცევენ და არ აფასებენ, ამიტომ, მნიშვნელოვანია ძალადობის პრევენციისათვის საჭირო ღონისძიებების

გატარება. ძალადობისაგან ბავშვების დაცვა, ყველა სახელმწიფოს კეთილი ნება და ქვეყნის მომავალზე ზრუნვის გამოხატულებაა.

„ბულინგი და აგრესიის თემა არ არის მხოლოდ სკოლებში და არ არის მხოლოდ საქართველოს პრობლემა. ეს არის მთელი მსოფლიოს პრობლემა. აქ ცალსახად მინდა აღვნიშნო, რომ ერთადერთი საშუალება იმისთვის, რომ აგრესიის დონემ დაიწიოს სკოლაში, რომ ბულინგი აღმოვფხვრათ, საჭიროა მთელ საზოგადოების ჩართულობა ამ პროცესში.“

2008 წლის გაეროს ბავშვთა ფონდის მიერ ჩატარებული კვლევის შედეგების მიხედვით გამოკითხული ბავშვების 80%-მა თანატოლების მხრიდან ერთხელ მაინც განიცადა ფიზიკური ან ფსიქოლოგიური ძალადობა.

ფსიქოლოგების განმარტებით, ძალადობა არის ყოველგვარი ქმედება ან სიტყვა, რომელსაც შეუძლია ადამიანი შეურაცხყოფს, ემოციური, სოციალური, ეკონომიკური, ფიზიკური, სექსუალური ზიანი მიაყენოს მას, შეულახოს კანონით მინიჭებული უფლებები, ღირსება, თავისუფლება...

საინტერესოა, ბულინგის განმარტება ჯანდაცვის მსოფლიო ორგანიზაციის მიერ: ბულინგი არის ფიზიკური ძალიან ან ძალაუფლების განზრახ გამოყენება რეალური ან მუქარის სახით მიმართული საკუთარი თავის, სხვის პირის, პირთა ჯგუფის ან თემის წინააღმდეგ, რომლის შედეგს წარმოადგენს სხეულის დაზიანებები, ფსიქოლოგიური ტრავმა, დესტრუქციული ქცევა და სხვა სახის ზიანი. (საქართველოს საზოგადოებრივი და მედიცინის განვითარების ფონდი, ბავშვზე ძალადობის ძირითადი საკითხები თბ. 2011წ).

ბულინგი ყველაზე მაღალი სიხშირით სამწუხაროდ, სწორედ სკოლაში გვხვდება, რაც საკმაოდ დიდი ხნის პრობლემაა.

გამოყოფენ ბულინგის რამდენიმე ტიპს:

1. ვერბალური ანუ სიტყვიერი ბულინგი;
2. ფსიქოლოგიური ბულინგი;
3. ფიზიკური ბულინგი;
4. ფარული ანუ შენიღბული ბულინგი;
5. ჰომოფობიური ბულინგი;
6. მენტალური ბულინგი;
7. კიბერბულინგი.

განვიხილოთ, თითოეული მათგანი. ვერბალური ანუ სიტყვიერი ბულინგი - არის ბულინგის ყველაზე გავრცელებული ფორმა, ამ შემთხვევაში, მოსწავლის დამცირებას და მასზე ძალადობას აქვს ვერბალური ხასიათი. მისი ფორმებია: დაცინვა, შეურაცხყოფა, ჰომოფობიური ან რასისტული გამონათქვამები, ღირსების შელახვა, დამინება, შეურაცხყოფა.

ფსიქოლოგიური ბულინგი - ანუ ემოციური ძალადობა, წარმოადგენს ბულინგის ისეთ ფორმას, რომელიც გულისხმობს, ბავშვთან ურთიერთობის გარკვეულ ფორმის, რომელიც იწვევს სულიერ ტკივილს, მაგალითად: შეურაცხყოფის მიყენება, კრიტიკა, ასაკისათვის შეუფერებელი მოთხოვნების წაყენება, დაშინება, დამცირება, შანტაჟი, მუქარა, მისი მოთხოვნილებების უგულვლყოფა, უსამართლო ბრალდების წაყენება, ემოციური მანიპულაცია. გადამეტებული კონტროლი, იზოლირება, დაცინვა, დამცინავი სახელებით მიმართვა და მრავალი სხვა. ყოველივე ასეთი და მსგავსი ქმედება იწვევს ბავშვის პატივისა და ღირსების შელახვას, რომელმაც შეიძლება საფრთხე შეუქმნას ბავშვის ჯანმრთელობას და სიცოცხლეს. ყოველივე ეს ფსიქოლოგიური ძალადობის ელემენტებია. ემოციური ძალადობა შეიძლება ვლინდებოდეს ცალკე და ასევე შეიძლება წარმოადგენდეს ფიზიკური ან სექსუალური ძალადობის შემადგენელ ნაწილს.

ფიზიკური ბულინგი - წარმოადგენს ბულინგის გავრცელებულ ფორმას, რომელიც გულისხმობს ბავშვის ნების საწინააღმდეგოდ, მასზე ფიზიკურ ზემოქმედებას, რომელიც ხელტოფს პირად სივრცეს, ტკივილს აყენებს ან იწვევს სხეულის სხვადასხვა სიმძიმის დაზიანებას. მაგალითად: დარტყმა, კბენა, სხეულის სხვადასხვა სიმძიმის დაზიანება, შესაძლოა ადგილი ჰქონდეს პირადი ნივთების დაზიანებას, ჯანმრთელობის შერყევას.

გარდა ამისა, ფიზიკურ ძალადობად ითვლება თავდასხმა ცივი იარაღით ან ცეცხლსასროლი იარაღით, აგრეთვე სიცოცხლისათვის ნებისმიერი სხვა სახიფათო ქმედება.

ფარული ანუ შენიღბული ბულინგი - ეს არის მორალურ - ემოციური ძალადობის ფორმა, რომელიც პირდაპირ არ არის მიმართული ობიექტისადმი, რთული მისახვედრია როდის ხორციელდება. ამ დროს მოძალადე „ჩაგრილი“ პერსონის ზურგს უკან მოქმედებს, რათა საფრთხე შეუქმნას მის რეპუტაციას და დაამციროს საზოგადოების წინაშე ფარული ბულინგის ყველაზე გავრცელებული ფორმებია: ტყუილი, ჭორების გავრცელება, იზოლაციაში მოქცევა, ამ ამის მცდელობა.

ჰომოფობიური ბულინგი - გულისხმობს ორიენტაციისა და გენდრეული იდენტობის ნიშნით განხორციელებულ ბულინგს. ბავშვზე სექსუალური ძალადობა რიგი თავისებურებებით ხასიათდება, ძალადობის ამ ფორმით აღმოჩენა იოლი არ გახლავთ, რადგან სექსუალური ძალადობის მსხვერპლი სირცხვილის, მორიდების, დაშინების, შიშის, სტრესის ფონზე მალავს ძალადობის აქტს, რითაც მოძალადე მხარეს, უნებლიეთ განმეორების შესაძლებლობას აძლევს, იგივე ან სხვა მსხვერპლთან.

მენტალური ძალადობა - გულისხმობს ისეთ ქცევას, რომელთა მიზანია, აკონტროლოს და მართოს ბავშვის მოქმედებები და ემოციები მისი

დამორჩილების მიზნით. როგორცაა: დაცინავი მიმართვა, ცილისწამება, მუქარა....

კიბერბულინგი - გულისხმობს ციფრული ტექნოლოგიების გამოყენებით, ფარულ, ზოგჯელ კი აშკარა დაშინების მიზნით განხორციელებულ ქმედებას. კიბერბულინგში მოიაზრება: სოციალურ ქსელში შეურცხმოფელი ფოტოებისა ან ვიდეოების განთავსება, უხამსი ჭორების გავრცელება, სხვათასახელით გვერდების, ზოგჯელ კი ანგარიშების შექმნა. საყურადღებოა, ის გარემოებაც, რომ კიბერბულინგში, აგრესორის დადგენა საკმაოდ რთულია, ამის მიზეზი კი გახლავთ ის, რომ კიბერბერ სივრცეში მარტივად არის შესაძლებელი კომუნიკაციის განხორციელება ზუსტი იდენტობის გამოვლენის გარეშე.

ბულინგი არის ძალადობის ერთ-ერთი, განსაკუთრებით საზიანო ფორმა, რომელიც ძირითადად სკოლაში გვხვდება. (სამწუხაროა, მაგრამ ფაქტია რომ ბულინგიახალი ფენომენიარ გახლავთ, იგი ყოველთვის არსებობდა.)

ბულინგი, რომ სერიოზულ პრობლემას წარმოადგენს, ამას ცხადყოფს არაერთი საერთაშორისო კვლევა. ბულინგის შედეგები უმძიმესია, ბოლო პერიოდში ბულინგი, სუიციდის მიზეზიც კი გამხდარა. ამასთანავე ხშირად, ბავშვი, ვიზეც ძალადობენ, დიდი ალბათობით, თავად ხდება ბულერი. ბულინგის კვლევისათვის მნიშვნელოვანია იმ თვისებების გამოყოფა, რომელიც დამახასიათებელია მასში ჩართული პირთათვის. ბულინგის მონაწილენი გახლავთ: „მომალადე“, „მსხვერპლი“ და „მოწმე.“

მათი ძირითადი მახასიათებლები, ასე შეიძლება ჩამოყალიბდეს: „მომალადე“, ანუ ბულერადმოიხსენიებიან ბავშვები, რომლებიც სხვათა მიმართ სხვადასხვა ფორმის ძალადობას ანხორციელებენ. ასევე ბულერი, მისწავლე შეიძლება იქნას მოხსენიებული, როგორ - აგრესორი. ინიციატორი დევნის და ჩგვრის. მომალადეს გააჩნია საშუალო ან ზომზე დაბალი შფოთვის დონე, გამოირჩევა ადამიანის დამონების და დამორჩილების ძლიერი მოთხოვნილებით. ახასიათებს, საკმაოდ ძლიერი მოთხოვნილებები ადამიანის დამარჩილების და ჩაგვრის. იქცევა ძალიან გამომწვევად და აგრესიულად, ყოველივე ეს მათ ძალიან გამართლებულად მიაჩნიათ.

როგორც წესი, აგრესორ ბავშვებს საკმაოდ დიდი , შეიძლება ითქვას მოჭარბებული ენერგია აქვთ. ისინი არ იცავენ და არც ემორჩილებიან სოციალურად მისაღებ წესებს. თვითდამკვიდრებისათვის, კი სწორედ ასეთ წესებს და მეთოდებს იყენებენ.

ბულერი ბავშვისათვის, ასევე დამახასიათებელია, ნარცისული თვისებები. ყურადღებიანი მშობელი მას ადრეული ასკიდანაც (ოთხი, ხუთი) წლიდანაც კი შეამჩნევს. რაოდენ უცნაურიც, არ უნდა იყოს ბავშვთა მშობლები, დიდი ალბათობით შესაძლოა თავადაც გახდნენ ნარცისულები. ხშირად ბულერები ხდებიან, ისეთი ბავშვებიც, რომლებიც, მხოლოდ ერთი

მშობლის მიერაა აღზრდილი, რომელთა დედებთანაც შესაძლებელია აღინიშნებოდეს გარკვეული ნეგატივიზმი. ოჯახებში სადაც სჭარბობს კონფლიქტური სიტუაციები, ბავშვები, რომლებსაც უჭირთ სტრესთან გამკლავება და, კომპრომისებზე წასვლა. ცხადია აღნიშნულ თავისებურებებზე უდიდეს გავლენას ახდენს ოჯახური აღზრდა. საყურადღებო ფაქტი გახლავთ ისიც, რომ ბულებებს არა აქვთ დანაშაულის განცდა, მატთვის უცხოა ემპათია.

ჩაგვრის „მსხვერპლი“ ხასიათდება, როგორც მგრძნობიარე, ჩაკეტილი და მორცხვი ადამიანი. ისინი არ არიან დარწმუნებულები საკუთარ თავში, აქვთ საკმაოდ დაბალი თვით შეფასება. საინტერესო მომენტი ის გახლავთ, რომ ჩაგვრის მიზეზი შეიძლება იყოს დაზარალებულის სხვადასხვა თვისება, მაგალითად: ფიზიკური ნაკლი, ფსიქოლოგიური თავისებურებები, ძალიან სამწუხაროდ, ზოგჯერ მასწავლებლის დამოკიდებულებაც. ოჯახის შემოსავალი, სოციალური სტატუსის დაბალი დონე. გენდერი ან ნაციონალური კუთვნილება და მრავალი სხვაც.

ისინი („მსხვერპლი“), გამოირჩევიან განსხვავებული ემოციური ქცევით; ხშირად ტირიან, ადვილად ეცვლებათ გუნენა - განწყობილება, გამოირჩევიან არა ადეკვატური ქცევით, აქვთ პრობლემები ძილთან და კვებასთან და რასაკვირველია აქვთ თვითშეფასების საკმაოდ დაბალი დონე. არიან სუიციდისაკენ მიდრეკილნი, თავს არიდებენ სხვებთან ურთიერთობას, ახასიათებთ მარტოობის სურვილ, დამოკიდებულება სხვის აზრზე.

ბულინგის მსხვერპლი ასევე შეიძლება გახდეს ღონიერი მოსწავლეც, მოსწავლე, რომელიც საერთო ენას უკეთ პოულობს უფროსებთან ვიდრე თანაკლასელებთან. მოსწავლე, რომელის რაიმე მიზეზით, საკმაოდ ხშირად „ჩივის“, პედაგოგთან, ასევე ახლად გადმოსული მოსწავლე, სხვებზე მეტად აქტიური მოსწავლეც.

შესაძლებელია, რომ ბულინგის მსხვერპლმა დიდი ხნის მანძილზე ვერ მოახერხოს თავის დაღწევამის მიმართ განხორციელებული ჩაგვრისაგან. ბულები ბავშვები, ხშირ შემთხვევაში, ზრდასრულ ასაკშიც ახორციელებენ ძალადობის გამოვლენას სხვის მიმართ, მიმართავენ კრიმინალს. ბულინგს აქვს, როგორც მოკლე, ასევე გრძელვადიანი ნეგატიური გავლენა მსხვერპლზე და მოძალადეზეც. ამიტომაც აუცილებელია ორივე მათგანის ფსიქო - სოციალური დახმარების აღმოჩენა.

„მოწმის“, პოზიცია ყველაზე უფრო მწელია ტიპოლოგიური თვისებების განსახორციელებლად, ვინაიდან ჩაგვრის სიტუაციაში, უმრავლესობას ყოველგვარი თავისი პირადი მრავალფეროვნებით უხდება მოწმის როლში ყოფნა. საინტერესოა, რომ „მოწმე“, არის ბულინგის პერიფერიულ მსხვერპლი. მოძალადისა მსხვერპლის გვერდით, მათ აქვთ გარკვეული როლი, რომლებიც, რომელიც მნიშვნელოვან ფუნქციას ასრულებენ, რადგან

მათმა რეაქციამ აღნიშნულ მდგომარეობაში დაზარალებილს, შესაძლებელია გაუწიოს დახმარება ან მიაყენოს ძალიან დიდი ზიანი. მკვლევართა აზრით; „ისინი წარმოდგენენ. ბულინგის მნიშვნელოვან მონაწილეებს. (კ. ვაინგსტენი). ბულინგი არა მხოლოდ ჩვენი, არამედ მსოფლიოს წარმატებული საგანმანათლებლო სისტემის პრობლემაა. გარკვეულ ეტაპზე, ხდება ბავშვის ქცევის გართულება, რომელიც დაკავშირებულია მოზარდობის პერიოდთან და რომელსაც გარდატეხის ასაკს უწოდებენ; ბავშვობიდან მოზარდობაში გადასვლის პროცესი, მძაფრად და ზოგჯერ გრამატილადაც მიმდინარეობს. მასში სოციალური განვითარების ურთიერთსაპირისპირო ტენდენციებია გადახლართული. ერთი მხრივ, ამ რთული პერიოდისთვის დამახასიათებელია ნრგატიური გამოვლინებები- პიროვნების დისჰარმონია, პროტესტის გამომხატველი ქცევა, უკვე ჩამოყალიბებული ინტერესების შეცვლა. მეორე მხრივ, აღსანიშნავია, უამრავი დადებითი ფაქტორი - მოზარდის დამოუკიდებლობა, ურთიერთობათა მრავალფეროვნება, პასუხისმგებლობის განვითარება და სხვა.

სამწუხარო რეალობაა, რომ მოზარდობა ზრდის ბულინგის განხორციელების ალბათობას, ამ პერიოდში მოზარდისათვის უმნიშვნელოვანესი ხდება თვითდამკვიდრება სოციალურ გარემოში, თანაც აღნიშნული ეტაპი დაკავშირებულია ფიზიოლოგიურ ცვლილებებთან მოზარდის ორგანიზმში. ამ დროს ადგილი აქვს ჰარმონალურ ცვლილებებს. სწორედ ამ პერიოდში ხდება მოზარდის სქესობრივი მომწიფება, რაც დიდგავლენას ახდენს მოზარდის ქცევაზე, მთელ მის შინაგან სამყაროზე, იგი ხდება ძალიან აგრესიული, ფეთქებადი. ყოველივე ამას ჰორმონალური დისბალანსი განაპირობებს. სწორედ ეს მდგომარეობა პირდაპირ კავშირშია სოციალურ ურთიერთობებთან დაკავშირებულ პრობლემებთან.

ამ პერიოდის დამახასიათებელ ნიშნებს საინტერესოდ აღწერს ფსიქოანალიტიკოსი ერიკ ერიკსონი: მოზარდობის ეტაპი ეს არის ყველაზე საპასუხისმგებლო ეტაპი ადამიანის ცხოვრებაში, რადგან მოზარდი ამ დროისათვის ცდილობს თავით დამკვიდრებას სოციალურ გარემოში. ის ვარაუდობდა, რომ ადამიანები ჩამოუყალიბებელი იდენტობით, მკვიდრდებიან საკუთარ თავში დაურწმუნებელ, დეპრესიულ პიროვნებად. ასეთი მოზარდთა ნაწილი მიმართავს დელიკვანთურ ქცევას. ვინაიდან ასეთი სახით ურჩევნიათ საკუთარი თავის დამკვიდრება, გარიყულ პოზიციაში ყოფნას. ხშირ შემთხვევაში, თვითშეფასების და თვითპატივისცემის გაზრდის სურვილი ხდება დელიკვანტური ქცევის მიზეზი.

როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, ბულინგი- ბავშვთა ძალადობა, აქტუალური პრობლემა გახლავთ, მთელ მსოფლიოში, სამწუხაროდ, ამ უდიდეს პრობლემას, ვერც საქართველომ „აუარა“ გვერდი.

2017 – 2018 წწ. გაეროს ბავშვთა ფონდმა, (იუნისეფი) ჩაატარა საქართველოში ბავშვთა მიმართ ძალადობის კვლევა. სამწუხაროდ, კვლევის თანახმად, საქართველოში ბავშვთა მიმართ ძალადობის საკმაოდ მაღალი მაჩვენებელი დაფიქსირდა.

ბულინგის ოფიციალური სტატისტიკა საქართველოში არ არსებობს. ეს ნაწილობრივ დაკავშირებულია თავად ბულინგის იდენტიფიცირების სირთულესთან სკოლებში. ხშირია შემთხვევა, როდესაც მასწავლებლები ან მშობლები სიტყვიერი, ფიზიკური აგრესიის შემცველ ქცევას ბავშვურ სიცვლქედ მიიჩნევენ და ამაზე ყურადღებას არ ამახვილებენ. გარდა ამისა, მჩაგვრელი ბავშვი იშვიათად ახორციელებს მსგავს ქცევას უფროსის თანდასწრებით. იცის რა, რომ შეიძლება დაისაჯოს, მსხვერპლის დასაჩაგრად ირჩევს საკლასო ოთახს - შესვენებაზე, ან ცარიელ დერეფანს - გაკვეთილების მსვლელობისას.

ჩვენ შევეცადეთ, მოხსენებაში პასუხი გაგვეცა, ისეთ საჭირობოროტო კითხვებზე, როგორიცაა: რა არის ბავშვთა სისასტიკის მიზეზი? ვინ არის პასუხისმგებელი მსგავსი მოვლენების პრევენციაზე? როგორია სკოლის, ოჯახის და მთლიანად საზოგადოების როლი პრობლემის დროულად შეფასებასა და აღმოფხვრაში? რა ზომები უნდა იქნას მიღებული, რათა მინიმუმადე დავიყვანოთ ბულინგის საფრთხე?

სწორედ, ამ თემების, (ანტისოციალური) შედეგების შესწავლის და მასთან დაკავშირებით რეალურად არსებული საშიში ხასიათის მდგომარეობის პრაქტიკულად გააზრების მიზნით, კვლევა ჩავატარეთ, ასაკობრივი პერიოდის გათვალისწინებით: უნივერსიტეტის სტუდენტებთან, საჯარო და კერძო სკოლის მოსწავლეებთან.

კვლევის პროცესი საკმაოდ საინტერესოდ წარიმართა. ჩვენი საკვლევი ობიექტისთვის თავიდანვე იყო ცნობილი კვლევის ანონიმურობა, მიუხედავად ამისა, გარკვეულმა პროცენტმა თავი მაინც შეიკავა მონაწილეობაზე. (ეს საკმაოდ ნიშანდობლივი დეტალი გახდა ჩვენი კვლევისათვის). კვლევა საკმაოდ ლაკონური იყო, იმისთვის რომ ჰიპოტეზასთან ახლოს მდგარი ვალიდური პასუხი მიგვეღო.

მაგალითისათვის დაკონკრეტებული იყო 2017 წელს პირველი დეკემბრის ტრაგედია, რომელიც დატრიალდა ხორავას ქუჩაზე. (ინციდენტი, სისხლიანი გარჩევა, მოხდა თბილისის ორ სხვადასხვა სკოლის მოსწავლეთა შორის. რომელიც საუბედუროთ, ორი მოსწავლის გარდაცვალებით დასრულდა).

„ხორავას ქუჩის ტრაგედიის შემდეგ სკოლებში ბულინგის თემა კვლავ აქტუალური გახდა. ეს პრობლემა პოსტსაბჭოთა სივრცის ქართულ სკოლაში განსაკუთრებული სიმწვავეთ გამოჩნდა, თორემ ბულინგი ჩვენს სკოლებში ყოველთვის იყო. მოზარდების მიერ ერთმანეთის ჩაგვრას, დამცირებასა და ღირსების შელახვას დღეს უკვე სხვა ფორმები და მასშტაბები აქვს, რასაც

განათლების ექსპერტები, ფსიქოლოგები, პედაგოგები ქართველ საზოგადოებაში არსებული პრობლემებით ხსნიან.“ შალვა ტაბატაძე - განათლების ექსპერტი.

რაოდენობრივად გავეცანით სამოცდაათ სტუდენტთა და მოსწავლეთა ნააზრევს, რა დროსაც ცალსახად გამოიკვეთა აგრესიის გამომწვევი მიზეზები, რომელიც მთლიანად შეესაბამება ჩვენი მოხსენების თეორიულ მოსაზრებებს.

გამოკითხულითა 90%-ზე მეტს მიაჩნია, რომ მოზარდის ჩამოყალიბებაში პასუხისმგებლობა ეკისრება ოჯახს, გარემოს და სკოლას, თუმცა მათ მიაჩნიათ, რომ უმთავრესი მაინც არის ოჯახი. შემდეგ ისინი აკონკრეტებენ და ასახელებენ ძირითად ფაქტორებს:

1. ბავშვის არა მარტო გაზრდა, არამედ სწორად აღზრდა; მშობლის უკონტროლობა ყოვრლგვარ სისასტიკეზე, ზოგადად უყურადღებობა, აფექტური ფონი, რასაც ძირითადად იწვევს უთანაბრო სოციალური პირობები, ანუ გაბოროტების ერთ-ერთი მიზეზი..... იმ ვითარებაში, როცა მასობრივი ინფორმაციის საშუალებების გავლენა პიროვნების ქცევაზე მაინცდამაინც გასაგები არ არის, პრობლემური ოჯახი ამჟამად აღიარებულია აგრესიული ქცევის ჩამოყალიბების აშკარა ფაქტორად. კარგადაა ცნობილი, რომ აგრესია ვლინდება არა მხოლოდ მტრების, უცნობი ადამიანების ან კონკურენტების მიმართ. ფსიქოლოგიური ან ფიზიკური ძალადობა იშვიათობა არ არის მრავალი ოჯახისთვის. აგრესიის გამოვლინების ფორმები ოჯახში სხვადასხვაგვარია. ეს შეიძლება იყოს: პირდაპირი ფიზიკური ან სექსუალური ძალადობა, სიცივე, შეურაცხყოფა, ნეგატიური შეფასებები, პიროვნების დამცირება, ბავშვის ემოციონალური მიუღებლობა. ოჯახის წევრები შეიძლება თავად ახდენდნენ აგრესიული ქცევის დემონსტრირებას ან განამტკიცებდნენ ბავშვის არასასურველ მოქმედებებს, მაგალითად, გამოხატავდნენ სიამაყეს ჩხუბში მისი გამარჯვების გამო.

კვლევისა სტუდენტებმა და მოსწავლეებმა დაასახელეს, კიდევ რამდენიმე მიზეზი

ა. უსამართლობის განცდა, სიმართლის დამახინჯება;

ბ. არასასურველი სამეგობრო წრე და მიმზამველობა გ. დაუსჯელობის სინდრომი,

დ. საზოგადოების მხრიდან გულგრილობა (ეს მე არ მეხება) ე. კომპიუტერული და აზარტულ თამაშებზე დამოკიდებულება და სოციალური ქსელები;

ვ. თვითდამკვიდრებისათვის ბრძოლა; სიყვარულისა და მზრუნველობის ნაცვლად შიშის ჩანერგვა,

ზ. ქურდული მენტალიტეტის ჩანერგვა.

კვლევის ჩატარების დროს ჩვენი ყურადღება მიიპყრო ზოგიერთმა მოსაუბრემ, ამიტომ გთავაზობთ, მათ ციტირებას

– „მამიკოს ფულების განებივრებულები სხვებს ჩაგრავენ და ეს ხდება აგრესიული ფორმით, უბანში თავიანთი კანონები აქვთ და ცდილობენ ეს კანონები იმავე ტერიტორიაზე პატარებში გაავრცელონ, რატომ ხდება ყოველივე ეს მშობლებისთვის შეუმჩნეველი?!“;

– „მოზარდის ფსიქიკის ჩამოყალიბებისათვის ყველაზე მნიშვნელოვანია გარდატეხის ასაკი. ამ დროს თანაბრად მნიშვნელოვანია მშობლისა და საგანმანათლებლო დაწესებულების როლი მისი პიროვნების და მენტალობის ჩამოყალიბებაში“;

– „პირველ დეკემბერს მომხდარ ტრაგედიაში დამნაშავეა, როგორც მშობლები და მასწავლებლები, ასევე საზოგადოება, რადგანაც მათ გაშვებლაც კი არ მოინდომეს, არც პატრული გამოიძახეს. ეს ამდენი ბავშვი ქუჩაში კრიმინალური გარჩევით იყო დაკავებული ან სკოლამ არ იცოდა?! ხოლო მშობელმა არ ასწავლა მოყვასის სიყვარული“;

– „შვილები მშობლებისა და იმ სოციალურ ანარეკლს წარმოადგენენ, რომელთანაც უწვეთ ცხოვრება“ – ეს ფრაზა ცნობილ სოციოლოგსა და ფსიქოლოგს გუსტავ ლებონს ეკუთვნის. ჩემი აზრით, მოზარდთა შროის არსებული ურთიერთობები და დამოკიდებულებები ნათლად წარმოაჩენს იმ პრობლემებს, რომლებიც ჩვენს საზოგადოებაშია თავმოყრილი. საზოგადოება, რომელშიც არ არსებობს ერთმანეთის სიყვარული დაღუპვისთვისაა განწირული“.მაშასადამე, ჩვენი რესპონდენტების აზრით, ადამიანი არ იბადება დამნაშავედ.ისინიგამოსავალს ხედავენ ადრეულ პრევენციაში პრობლემა საკმაოდ მაშტაბური და მწვავეა,მაგამ მიუხედავად ყოველივე ამისა თანამიმდევრულად, შესატყვისად შერჩეულ პრევენციას, ინტერვენციას შეუძლია ბულინგის მაშტაბების შემცირება და უმძიმესი შედეგების თავიდან აცილება.კვლევისას გავეცანით ბულინგის ინტერვენციის საერთაშორისო გამოცდილებას,რომელიც შემუშავებულია დან ოლვეუსის მიერ 1995წელს. მოდიფიცირდება სკოლის და ქვეყნის სფეციფიკიდან გამომდინარე.

გავეცანით ქართველ და უცხოელ ავტორთა ნაშრომებს, მოვახდინეთ ფოკუსირება მიღებულ ინფორმაციაზე. თემატიკა საკმაოდ აქტუალურია, მასზე დიდი სჯა-ბაასი მიმდინარეობს, როგორც ფსიქოლოგთა წრეში, ასევე მთლიანად საზოგადოებაში. ყოველივე ეს ნათლად მეტყველებს ჩვენი მოხსენების აუცილებლობაზე.

როგორც არაერთხელ აღვნიშნეთ, ბულინგი მოზარდებში არის მსოფლიო პრობლემა.(მოგეხსენებათ, რომ აგრესია იწვევს აგრესიას)და სანამ მოზარდი გადაიქცევა ბულერად საჭიროა და აუცილებელი დროული პრევენცია სწორი

და სამართლიანი მიდგომებით. მიუხედავად პრობლემების მაშტაბურობისა და სიმწვავისა თანამიმდევრულად, შესატყვისად შერჩეული პრევენციას და ინტერვენციას შეუძლია ბულინგის შემცირება და უმძაფრესი შედეგების თავიდან აცილება.

პრევენციის მნიშვნელოვან ამოცანას წარმოადგენს მოსწავლეების ინფორმირება, არა მხოლოდ პრობლემის შესახებ, არამედ იმის შესახებაც, თუ ვის უნდა მიმართონ ბულინგის შემთხვევაში და რა კონკრეტული სტრატეგია აქვს სკოლას პრობლემების გადასაჭრელად.

და ბოლოს, კვლევის შედეგებით, მოხსენებაში დასტურდება ჩვენს მიერ წარმოდგენილი ჰიპოთეზა, რომელიც შესაძლებელია ჩამოყალიბდეს ასეთნაირად:

- გამოიკვეთა, რომ მოხსენებაში გადმოცემული პრობლემის მიღწევა შესაძლებელია გარემოს შექმნით (ოჯახი, სკოლა, სამეზობლო);
- აუცილებელია საგანმანათლებლო სისტემაში პირველადი პრევენცია;
- ფსიქოლოგების ჩართულობა, – პედაგოგების გადამზადება, – მშობლების გააქტიურება, თანამიმდევრული პრევენციული სერვისების მიწოდება და აგრესიულობის მართვა ასაკობრივი ზღვრის მიხედვით.
- დაზუსტებულია უმთავრესი ფაქტორი და ეს არის მაღალი სახელმწიფოებრივი პასუხისმგებლობა და ახლებური მიდგომა, რომლის გარეშე შედეგი პრაქტიკულ დონეზე ვერ დადგება.

დასკვნა. ბულინგის პრობლემის აქტუალობიდან გამომდინარე, საჭიროა ამ საკითხზე უფრო და უფრო მეტად იქნას გამახვილებული ყურადღება, მოიძებნოს ეფექტური გზები, გზები რომელიც ხელს შეუწყობს ამ პრობლემის დიდად შემცირებას, რადგან ყოველივე ამას საკმაოდ სავალალო შედეგებამდე მიყვავართ. ბულინგს, როგორც ზემოდ აღვნიშნეთ, და ამასთან ერთად მისი შედეგები უმეტეს წილად გრძელვადიან სახეს ღებულობს. შესაბამისად ამ საკითხის შესწავლა საკმაოდ აქტუალურია და დაეხმარება არა მარტო, მისწავლე - ახალგაზრდობას, არამედ სხვადასხვა სფეროში მომუშავე ფსიქოლოგებს, პედაგოგებს და ყველა ამ საკითხით დაინტერესებულთ.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. ბავშვთა მიმართ ძალადობა საქართველოში: გაეროს ბავშვთა ფონდი (UNICEF)
2. საქართველოს საზოგადოებრივი ჯანდაცვისა და მედიცინის განვითარების ფონდი, ბავშვებზე ძალადობა ძირითადი საკითხები. თბ.2011წ
3. მ. ბოჭორიშვილი ბულინგის სახელმწიფო ფაქტორები, გამოვლენის ფორმები და აღმოფხვრის გზები ქალაქ თბილისისა და ბათუმის სკოლებში, 2014წ
3. მ. ცირამუა, „ფონდი გლობალური ინიციატივა ფსიქიატრიაში, მოზარდთა შორის ძალადობის პრობლემის გადასაჭრელად. თბ; 2018წ
4. ძალადობა ბავშვებზე, <http://phf.org.ge.ka/resources/bavhvve-dzaladobis-prevencia>
5. www.gurianews.com › article › mtavari › mtavari-tema